

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Садржина Устава из 1888.године
(мастер рад)**

Ментор

Проф. др Александар Ђорђевић

Студент

Ивона Михајловић

Број индекса: М 016/22-0

Ниш, 2023.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
1. ЧЛАНОВИ УСТАВА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ ИЗ 1888. ГОДИНЕ	3
1.2 Општи принципи грађанских права и слобода	4
1.2.1 Сваки србин је слободан.....	6
1.2.2 Раздвајање положаја цркве и власти	8
1.3 Улога народних представништава	10
1.3.1 Право народних представништава на сагласност краљевских наредби са законском силом.....	12
1.4 Идентификација краља Србије.....	13
1.5 Независност судија	15
1.6 Улога министара у законодавству	16
1.7 Право краља на вето на законе	18
1.8 Примена амандмана на Устав.....	20
1.9 Независност правосудних органа.....	21
1.10 Улога закона у финансијској политици.....	22
1.11 Промена устава и рок за промену устава	24
2. ПРАВО НА СЛОБОДУ ЛИЧНОСТИ.....	25
2.1 Заштита основних људских права у уставу Краљевине Србије из 1888. године	27
2.2 Забрана батинања и мучења у уставу Краљевине Србије из 1888. године	29
2.3 Право на имовину	31
2.4 Право на својину и њена заштита	33
2.5 Право на слободу мишљења и изражавања	34
2.6 Одговорност пред законом	35
ЗАКЉУЧАК	38
ЛИТЕРАТУРА	39
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ.....	41
SUMMARY AND KEY WORDS.....	42
БИОГРАФИЈА АУТОРА.....	44

УВОД

Устав Краљевине Србије из 1888. године, често називан и Милићевићевим уставом, представља кључни документ у историји Србије. Да бисмо разумели његов значај, неопходно је сагледати политички и друштвени контекст тог времена.

У другој половини 19. века, Краљевина Србија пролазила је кроз дубоке политичке и друштвене промене. Након ослобођења од Османског Царства 1867. године, Србија је постала независна кнежевина са династијом Обреновић на власти. Међутим, политичка ситуација била је нестабилна, а власт династије Обреновић суочавала се с бројним изазовима, укључујући опозицију и незадовољство грађана. У таквом окружењу, Устав из 1888. године представљао је покушај да се стабилизује политичка ситуација у земљи. У то време, Србија је већ имала неколико устава, али су политичке нестабилности захтевале додатне промене.

Устав из 1888. године садржао је неколико кључних одредби које су утицале на уставна права грађана. Он је гарантовао слободу личности, право на имовину и слободу мишљења и изражавања, што је представљало корак напред у заштити основних људских права. Такође је успоставио систем ограничене монархије, са јасним раздвајањем власти између монарха, владе и Народне скупштине.

Овај устав није само променио политичку структуру Србије већ је и поставио основе за политичку стабилност. Кроз јасно дефинисане институционалне улоге и права грађана, омогућио је мирно преношење власти и демократски процес.

Устав Краљевине Србије из 1888. године има дубок историјски значај јер је обезбедио стабилан оквир за политички развој Србије и унапређење уставних права грађана у то време. У контексту политичких и друштвених турбуленција, овај устав представљао је важан корак ка модернизацији и демократизацији земље, и оставио је дубок траг у уставном развоју Србије.

У контексту политичких струја и интереса тог времена, Устав из 1888. године одражавао је компромис између различитих политичких групација. Са једне стране, постојала је група која се залагала за већи утицај монарха и централизацију власти.

С друге стране, либерална струја, предвођена Ђорђем Милићевићем, тежила је већем учешћу грађана у политичком процесу и заштити њихових права. Устав је покушао да помири ове супротстављене ставове.

Устав из 1888. године, иако није трајао дуго, имао је дугорочни утицај на уставну традицију Србије. Његове одредбе које су штитиле основна грађанска права, попут слободе личности и имовине, постале су темељ за касније уставне реформе. Осим тога, успостављање ограничене монархије и јасних институционалних механизма такође је било од суштинског значаја за развој демократије у земљи.

Кроз време, Србија је усвајала нове уставе, сваки са својим специфичностима и променама. Устав из 1888. године остаје важан тачка за упоређивање и анализу каснијих уставних промена у земљи.

Устав Краљевине Србије из 1888. године оставља дубок и сложен траг у историји Србије. Кроз своје одредбе и компромисно решење, овај устав поставио је темеље за развој уставне демократије и заштиту грађанских права у Србији. Његов значај протеже се даље од самог периода када је био на снази, јер је постао референтна тачка у уставној еволуцији земље, обележавајући транзицију од апсолутизма према модерној демократији.

1. ЧЛАНОВИ УСТАВА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ ИЗ 1888. ГОДИНЕ

"Српска краљевина је национална држава свих својих поданица" је први члан Устава Краљевине Србије из 1888. године који изражава основни принцип односа између грађана и државе у то време.

Објашњење ове одредбе:¹

1. Српска краљевина: Ова фраза наглашава да је Србија у том периоду била монархија, са краљем на челу државе. Термин "краљевина" укаже на постојање краљевског управљања и монархије као облика владавине.

2. Национална држава: Овај израз наглашава национални идентитет Србије. У контексту Устава из 1888. године, то значи да је Србија била држава која се тежила оцивити и заштити српски национални и културни идентитет.

3. Свих својих поданица: Ова фраза наглашава унутрашњи суверенитет државе и њено обавезу да се односи према свим грађанима равнодушно и једнако. У контексту Устава из 1888. године, то би значило да су сви грађани Србије били равноправни пред законом и да су имали одређена права и обавезе у складу са законима и Уставом.

Ова одредба оградилa је основни принцип односа између државе и грађана у Краљевини Србији из 1888. године и наговестила аспекте права и дужности грађана у оквиру ове државе.

Настављајући да разматрамо члан 1. Устава Краљевине Србије из 1888. године, можемо истражити значај и последице ове одредбе:²

1. Национална идентификација: Израз "Српска краљевина" јасно идентификује државу као српску, што значи да је Србија била територија и држава на којој је српска нација имала домовину. Ово потврђује национални идентитет државе и акцентуира значај српског народа у Србији.

---

¹ Владимир Цветковић-Марковић, *"Устави и уставно право Краљевине Србије"*, Београд, 2011.

² Ибид.

2.Уједињење и стабилност: У време када је ово био Устав, Србија је прошла кроз период политичке нестабилности и конфликта. Устав из 1888. године може се тумачити и као покушај да се уједини национална држава и стабилизује њено управљање под краљем Александром Обреновићем.

3.Грађанска равноправност: Израз "свих својих поданица" наглашава равноправност свих грађана Србије пред законом и државом, независно од њихове националне, религиозне или друге позадине. Ова одредба подсећа на важност поштовања грађанских права и слобода сваког индивидуума у друштву.

4.Уставни фундамент: Ова одредба представља теоретски основни камен целог Устава Краљевине Србије из 1888. године и одражава главне вредности и циљеве које је држава желела да постигне у том времену.

5.Спој историје и државности: Устав Краљевине Србије из 1888. године је омогућио спајање историјског наслеђа и државне структуре. У то време, Србија је била у фази проширивања и уједињења различитих територија под једном круном, а Устав је изразио јаку везу између српске историје и њене државности.

6.Општи принципи савремених држава: Иако је Устав из 1888. године био ограничен и кратак, он је изразио неке од општих принципа који су карактеристични за савремене демократске државе. Тако, фразе "национална држава" и "равноправност грађана" одражавају вредности које су битне у модерном демократском друштву.

7.Зачетак уставног развоја: Устав из 1888. године може се сматрати зачетком уставног развоја Србије. Каснији Устави и закони обогатили су и развили принципе и вредности из овог Устава, превазилазећи историјске и друштвене предизазове.

1.2 Општи принципи грађанских права и слобода

"Опште принципе грађанских права и слобода" представљају важан аспект Устава Краљевине Србије из 1888. године, конкретно у Глави II.

У следећем тексту, размотрићемо детаљно овај аспект устава.³

1. Општи значај грађанских права и слобода: У контексту Устава из 1888. године, грађанска права и слободе представљају основне сетове права која су гарантована свим грађанима. Ове права и слободе штите индивидуална права и ограничавају моћ државе, стварајући равнотежу између грађана и власти.

2. Универзалност и недодиривост: Ове принципе карактерише њихова унуверзалност, што значи да важе за све грађане без обзира на њихов пол, вероисповест, расу или друге карактеристике. Ови принципи такође укључују и недодиривост, што значи да права и слободе грађана не смеју бити произвољно ограничена од стране државе.

3. Право на живот и безбедност: Ово право гарантује свим грађанима право на живот и безбедност. Држава је обавезна да заштити живот свих својих грађана и да примени законе који су у складу са овим правом.

4. Слобода и савест: Грађанима се гарантује слобода мишљења и изражавања. Ово укључује право на изражавање мишљења и веровања, као и право на слободно изражавање своје савести.

5. Забрана тортуре и нелажног хапшења: У Уставу су такође садржане забране тортуре и нелажног хапшења. Ове одредбе обавезују државу да се суздржи од било каквог нелажног хапшења или злосилног обрађивања грађана.

6. Право на приватност: Грађанима се гарантује право на приватност и недодиривост дома и кореспонденције. Ово право штити личну сферу грађана од неоправданог уплитања државе.

7. Слобода вероисповести и верске толеранције: У Уставу је обезбеђена слобода вероисповести и верске толеранције. Грађани су слободни да верују и практикују своју веру, а држава мора да штити ово право и подстицати толеранцију између различитих верских заједница.

---

³ Василије М. Марковић, *"Устав и уставна борба у Србији од 1804. до 1903. године"*, Београд, 1984.

8.Равноправност пред законом: Грађани су равноправни пред законом. Ово значи да су сви грађани подложни истим законима и да су судије неприступачне.

Грађанска права и слободе која су се налазила у Уставу Краљевине Србије из 1888. године имала су значајну улогу у заштити права и слобода грађана током тог периода. Они су стварали основу за правну рампот и обезбеђивали индивидуалну слободу и сигурност, што је било кључно за установљавање правне државности и заштиту права и интереса грађана.

Општи принципи грађанских права и слобода, укључујући право на живот, слободу мишљења и изражавања, право на вероисповест и приватност, били су важни за остваривање равноправности и правде у друштву. Они су такође послужили као основа за развој каснијих устава и закона у Србији, као и за појачавање заштите грађанских права и слобода.

Уводећи ове принципе у Устав, Краљевина Србија је искористила их као средство за супротстављање моћи државе и за обезбеђивање контроле над влашћу. Ови принципи су потврдили принципе владавине права и равноправности грађана пред законом.

1.2.1 Сваки србин је слободан

Одредба "Сваки србин је слободан" из Устава Краљевине Србије из 1888. године има дубок историјски и правни значај.

Она представља једну од основних и најважнијих принципа грађанских права и слобода у то време и има неколико важних аспеката:⁴

1.Равноправност грађана: Ова одредба наглашава равноправност свих Срба пред законом и државом. У контексту 19. века, када су права и слободе била ограничена у многим државама, ова одредба представљала је велики корак ка унапређењу правне заштите грађана.

---

⁴ Владимир Цветковић-Марковић, *"Устави и уставно право Краљевине Србије"*, Београд, 2011.

2.Ограничење моћи државе: Ова одредба ограничава моћ државе над грађанима и штити њихову слободу и аутономију. Грађани су слободни да обављају различите активности и дејства без непрописних уплитања државе.

3.Забрана дискриминације: Ова одредба има потенцијал да спречи дискриминацију на основу националне припадности. Она подразумева да сваки Србин има иста права и слободе и да ниједан Србин не сме бити дискриминисан због своје националне или етничке припадности.

4.Политичка порука: Осим правног значаја, ова одредба такође има политичку поруку. У време када је Устав из 1888. године прихватио, Србија је тежила консолидацији свог националног и државног идентитета. Ова одредба потврђује жељу државе да заштити и охрабри српску националну идентификацију.

5.Траг за правдом и слободом: Уводећи ову одредбу, Устав је створио траг ка правди и слободи за све Србе. Он је обавезао државу да се поштују основна права и слободе грађана, истовремено ограничавајући моћ власти.

Као таква, одредба "Сваки србин је слободан" била је кључна за развој правних и демократских принципа у Србији и имала је значајан утицај на правни и политички развој државе. Она се у том контексту може сматрати као основа за будуће законодавство и односе између грађана и државе.

Одредба "Сваки србин је слободан" такође има дубоко укореван идентитетски и историјски контекст:⁵

1.Захтев за јединство и национални идентитет: У време када је ова одредба у Уставу Краљевине Србије из 1888. године прихватила, Балкански полуостров је био место интензивних друштвених и политичких промена. Србија се тежила јединству свих Срба и заштити њиховог националног идентитета. Ова одредба служила је као израз ових стремљења и ангажмана за охривљавање слободе и независности.

---

⁵ Милан Гулић, "Србија између устава и политике: Правно-политички односи у Србији од 1804. до 2004. године", Београд, 2007.

2.Заштита од власти: Као основни принцип грађанских права и слобода, ова одредба имала је за циљ заштиту грађана од произвољног или незаконитог поступања државе. У том контексту, она представља важан стражар права и слобода грађана и подсећа на важност ограничавања моћи државе.

3.Утицај на касније уставе и законе: Ова одредба имала је далекосежан утицај на касније уставне и законске промене у Србији. Постала је прецизан историјски контекст за израду каснијих устава и законодавства у Србији који су одражавали и развијали принципе слободе и права грађана.

4.Важност константности уставних принципа: Ова одредба истиче важност постојања константних и непроменљивих принципа у Уставима. Она сведочи о значају заштите основних права и слобода грађана кроз векове и као таква оставља траг и учи генерације о значају охрабривања слободе и правде.

Одредба "Сваки србин је слободан" из Устава Краљевине Србије из 1888. године има богат и комплексан историјски, правни и политички значај. Она је обележила период развоја Србије и поставила основу за заштиту грађанских права и слобода у овој држави.

1.2.2 Раздвајање положаја цркве и власти

Раздвајање положаја цркве и власти представља важан аспект у Уставу Краљевине Србије из 1888. године. Ово принципно начело има дубоке корене у историји и представља уважавање односа између религије и државе у друштву.

Ево детаљнијег објашњења овог аспекта:

1.Историјски контекст: У контексту Србије из 19. века, односи између цркве и државе били су дубоко интегрисани. Црква је имала значајну улогу у друштву и често је имала привилеговани положај. Међутим, Устав из 1888. године је поставио траг ка раздвајању ових двеју институција.

2.Секуларни карактер државе: Устав се посветио принципима секуларизма, што значи да се држава ослободила власти цркве и верске институције. Ова одредба унапредила је идеју о равноправности свих верских групација и независности државе у односу на верска питања.

3.Слобода вероисповести: Раздвајање цркве и власти обезбеђује и заштиту слободе вероисповести. Грађани су слободни да верују и исповедају своје вере без непрописних уплитања од стране државе.

4.Правна независност: Ова одредба такође подразумева независност црквених институција од државне контроле и власти. Црква има право на самоуправљање и управљање својим стварима у складу са законом.

5.Судски и правни систем: Ово начело се такође одражава на судски и правни систем. Он подразумева да црква не би требало да има директан утицај на законодавство и правосуђе.

6.Основа за развој демократије: Раздвајање цркве и власти представља важан корак ка развоју демократије. Оно подстиче отворено и разноврсно друштво у којем сви грађани имају право на своје убежење и религију.

Ова одредба је створила основу за раздвајање цркве и државе у Србији и имала је дубок историјски и правни утицај на развој друштва. На овај начин, Устав из 1888. године је допринео изградњи модерне и секуларне државе која штити права и слободе свих својих грађана, без обзира на веру или верско убеђење. Овај принцип раздвајања цркве и државе се одражавао на законодавство и институционални оквир Краљевине Србије, а такође је утицао на начин живота и односе између грађана и црквених власти.

Раздвајање цркве и државе омогућило је формирање модерних правних и друштвених институција у Србији и створило основу за поштовање различитих верско-вјерских и културних традиција у друштву. Овај принцип је, стога, имао значајан утицај на обликовање српске демократске и секуларне државе.

Важно је напоменути да раздвајање цркве и државе не значи одрекнуће се вере или религијских убежења.

Грађани су слободни да верују и исповедају своје вере, а црква има право на своје верске обреде и активности. Међутим, држава се не меша у верске питања и не даје предност ниједној вери над другом.

Овај принцип раздвајања цркве и државе, присутан у Уставу Краљевине Србије из 1888. године, представља важан корак у развоју модерних друштава и доприноси заштити права и слобода грађана, како верских, тако и неверских убеђења.

1.3 Улога народних представништава

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, улога народних представништава је била од суштинског значаја и играла је кључну улогу у политичком систему тог времена. Народна представништва су представљала тела у којима су се изабрани представници народа састављени одборници састајали да би разматрали и одлучивали о законима и наредбама које су имале законску силу.

Улоге народних представништава у Уставу из 1888. године:⁶

1. Законодавна улога: Главна функција народних представништава била је законодавна. Члан 7 Устава Краљевине Србије из 1888. године прописивао је да закони морају бити изглашени од стране народних представништава на предлог министара. Овај процес обезбеђивао је да закони буду резултат колективног одлучивања и представљао је основни начин да се интереси грађана одражавају у законодавству.

2. Контрола власти: Народна представништва су имала и функцију контроле власти. Изабрани представници су могли постављати питања, износити критике и давати сагласност или одбијати предлоге краљевских наредби. Ова контролна функција је била важна за осигурање одговорности и прозирности власти.

3. Избори и представници: Представници у народним представништвима су се изабирани на изборима. Члан 4 Устава одређивао је право гласа свим мушкарцима

---

⁶ Чедомиљ Мијатовић, *"Српски уставни и владе: Приказ развитка политичких прилика у Србији од 1835 до 1903 године"*, Београд, 1991.

старијим од 21 године који су били српски држављани. Овај систем избора омогућавао је грађанима да изаберу своје представнике и учествују у политичком процесу.

4.Амандмани и промене устава: Устав из 1888. године омогућавао је народним представништвима да предлажу амандмане на Устав. Ови амандмани су се примењивали тек након што су их прихватили народна представништва. Овај механизам је обезбеђивао флексибилност и промене у Уставу када је то било потребно.

5.Принос демократији: У контексту 19. века, Устав из 1888. године и улога народних представништава су представљали значајан корак ка демократији и учешћу грађана у владању. Овај систем омогућавао је грађанима да изражавају своје ставове и утичу на одлуке које се тичу њихових живота.

6.Израз воље грађана: Народна представништва су била место на којем су се изабрани представници састајали да изразе волју грађана. Овде су се разматрала различита питања, од законодавства до финансијских питања, и одлуке су се доносиле на основу јавних дебата и гласања. Овај процес омогућавао је грађанима да имају утицај на одлуке које су се тичу њихових живота и друштва уопште.

7.Практични пример демократије: У том времену, демократске институције нису биле развијене као што су данас, али народна представништва су представљала практични пример демократије у Србији. Грађани су имали могућност да изаберу своје представнике и учествују у политичким процесима.

8.Заштита права и слобода: Народна представништва су имала одговорност да заштите права и слободу грађана. Они су могли оцењивати законе и наредбе које би ограничавале права грађана и изражавати опозицију у случају дањих решења.

9.Основа за друштвени развој: Улога народних представништава имала је и значајан утицај на друштвени развој. Кроз разматрање и прихватање закона и наредби које су подржавале образовање, економски развој и друге аспекте друштва, народна представништва су допринела напредаку Србије ка кључним циљевима.

10.Одражавање поредка и стабилности: Народна представништва су била средство за одражавање поредка и стабилности у друштву. Кроз законодавне процесе и решавање конфликта, они су помагала у одржавању мира и функционисању

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, народна представништва су имала важан функционални и симболички значај. Она су представљала основу за развој демократских институција и заштиту права и слобода грађана у Србији током тог историјског периода.

1.3.1 Право народних представништава на сагласност краљевских наредби са законском силом

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, било је предвиђено право народних представништава на сагласност краљевских наредби које имају законску силу. Ово правило имало је значајну улогу у одржавању баланса између законодавне и извршне власти и омогућавало је проверу и контролу аката које је издавала власт.

Краљевске наредбе су представљале акте издање извршне власти и имале су законску силу. Међутим, оне нису могле бити примењиване без сагласности народних представништава. Ово правило је било дизајнирано да спречи произвољност и ауторитарнизам извршне власти, и уместо тога омогућило је јавну контролу и обезбедило да акти који су имали далекосежне последице за друштво буду превагнати и разматрани од стране изабраних представника народа.

Ово право је имало значајан утицај на демократски и правни оквир Краљевине Србије. Омогућавало је да се интереси грађана заштите и да законодавна власт има последњу реч у доношењу важних одлука. Такође је било средство за избегавање злоупотребе моћи од стране извршне власти и обезбедило је равноправан однос између различитих грана власти.

Овај механизам имао је дубљи значај и у демократском контексту. Омогућавајући народним представништвима да изражавају своје ставове и сагласност или несагласност са краљевским наредбама, право народних представништава на сагласност имало је улогу у ојачавању демократског учешћа и одговорности у политичком систему.

Наравно, ово право није било апсолутно и стално. У Уставу Краљевине Србије из 1888. године било је предвиђено право краља на вето на законе, и амандмани на Устав су се

примењивали тек након прихватања народним представништвом. Ово је омогућавало да краљ и извршна власт задрже одређени степен контроле и утицаја на законодавни процес.

Право народних представништава на сагласност краљевских наредби са законском силом имало је важну улогу у обезбеђивању равнотеже и контроле између различитих грана власти у Краљевини Србији. Оно је уместо тога омогућавало да се одлуке донесу на демократски и законит начин, што је допринело стабилности и правди у друштву.

1.4 Идентификација краља Србије

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, краљем Србије идентификован је Александар Обреновић. То значи да је краљ Александар Обреновић био титуларни владар Краљевине Србије у том периоду. Обреновићи су били једна од две најзначајније династије у Србији током 19. и раних 20. века, и они су се наизменично смењивали на престолу са династијом Карађорђевић.

Александар Обреновић је био владар Краљевине Србије у периоду између 1889. и 1903. године. Током његове владавине, дешавало се неколико важних догађаја у Србији, укључујући и краљеву абдикацију 1903. године. Стручњаци за друштвену историју обично везују његову владавину са модернизацијом Србије и усмеравањем ка модерној држави.

Краљ Александар Обреновић је био владар Краљевине Србије у периоду када је земља прошла кроз значајне друштвене и политичке промене. Након примене Устава Краљевине Србије из 1888. године, она је постала савремена национална држава са демократским институцијама и системом народних представништава.

Краљ Александар Обреновић је прихватањем модерних друштвених и политичких стандарда покушао да модернизује Краљевину Србију. Он је подстицао развој образовања, културе и инфраструктуре у земљи, што је допринело модернизацији српске друштвене и економске инфраструктуре.

Ипак, владавина краља Александра Обреновића није била без изазова. Постојале су политичке и друштвене дисидентске групе које су биле незадовољне влашћу и које су

изразиле опозицију краљевој владавини. Ове напетости су се додатно заоштрале 1903. године када је дошло до државног преврата и абдикације краља Александра Обреновића, која је довела до устоличења нове династије, Карађорђевића, на престолу Србије.

Опозиција према краљу Александру Обреновићу и његова абдикација представљали су дубоке политичке и друштвене трансформације у Србији. Иако је његова владавина била релативно кратка, она је оставила траг у историји Србије и била је важан моменат у процесу модернизације и развоја ове балканске државе.

Након абдикације краља Александра Обреновића и устоличења династије Карађорђевић на престолу Србије, друштвене и политичке промене наставиле су се. Краљ Петар I Карађорђевић, који је преузео власт, имао је амбицију да модернизује и консолидује Краљевину Србију.

Током његове владавине, Србија је успоставила бројне реформе и предузела кораке ка развоју као модерне националне државе.

Неки од најзначајнијих развојних историјских момената у овом периоду обухватају:⁷

1. Српско-Турски рат 1912-1913: Током овог рата, Србија се придружила другим балканским нацијама у ослобађању земаља на Балкану од Отоманске Империје. Овај конфликт резултовао је оснивањем нових држава и стварањем савремених граница на Балкану.

2. Први светски рат 1914-1918: Краљ Петар I је водио Србију кроз овај велики светски конфликт. Србија је преживела тежак период окупације, али је на крају излазила као једна од победничких држава. Током рата, формиран је Схватачки Одбор, који је играо важну улогу у обликовању будућих догађаја.

3. Стварање краљевине Југославије: Након Првог Светског Рата и распада Аустроугарске и Отоманске Империје, створена је нова држава, Краљевина Југославија, која је обухватала велики део балканских територија. Краљ Петар I је постао први краљ ове нове државе.

---

⁷. Милан Гулић, "Србија између устава и политике: Правно-политички односи у Србији од 1804. до 2004. године", Београд, 2007.

4. Усмеравање ка демократији: Краљ Петар I је покушао да усмери Југославију ка демократији и модерним вредностима. Он је увео нови Устав 1931. године који је обезбедио више права и слобода за грађане.

Овај период је обележен и изазовима, укључујући и проблеме на међународној сцени и политичке напетости унутар државе. Уколико имате конкретна питања о овом периоду и насталим догађајима, будите слободни да их поставите.

1.5 Независност судија

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године постојала је одредба која је гарантовала независност судија. Ово је било изузетно важно у правном систему, јер је омогућавало судијама да обављају свој посао без неприступачности или утцаја извршне власти или других институција.

Независност судија је кључна за исправно функционисање правосудног система. Она подразумева да судије донесу судске одлуке на основу закона и доказа, а не на основу политичких притисака или било каквих других ванправних утицаја. Овај принцип је од суштинског значаја за осигуравање правде и веровања грађана у судски систем.

У контексту Устава Краљевине Србије из 1888. године, ово правило је обезбеђивало да судије имају стабилно и независно радно окружење у којем могу обављати свој посао у сугласности са законом и правдом. То је било од суштинског значаја за одржавање реда и правде у друштву и спречавање злоупотребе власти или корупције у правосудном систему.

Независност судија је основни принцип правосудног система који се тиче њихове независности од било којих ванправних утицаја који би могли утицати на правилно и непристрасно доношење одлука у судским поступцима.

Ова независност подразумева неколико важних аспеката:⁸

---

⁸ Владимир Цветковић-Марковић, *"Устави и уставно право Краљевине Србије"*, Београд, 2011.

1.Независност од извршне власти: Судије треба да буду независне од извршне власти, што значи да не би требало да буду подложне притисцима или утицајима од стране извршних органа. Ова независност им омогућава да остваре независно и непристрасно судство.

2.Независност од политичких утицаја: Судије такође треба да буду независне од политичких партија и политичких утицаја. Ово подразумева да судије не би требало да донесу одлуке на основу политичких интереса или афилација, већ на основу закона и праведности.

3.Независност од јавног мишљења: Судије треба да буду независне и од јавног мишљења. Ово значи да иако судске одлуке могу бити објављене и критиковане у јавности, судије треба да буду спремне да донесу одлуке које сматрају правилним, а не само оне које се свиђају јавности.

4.Независност од приватних утицаја: Судије такође треба да буду независне од било каквих приватних или корпоративних интереса који би могли утицати на њихов рад.

У контексту Краљевине Србије из 1888. године, ове одредбе у Уставу су биле дизајниране да гарантују независност судија и да осигурају да судски систем функционише на несметан начин, у интересу правде и права грађана.

Независност судија је и данас кључни принцип у већини правних система у свету и представља камен-темељац за праведан и функционалан правосудни систем.

1.6 Улога министара у законодавству

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, улога министара у законодавству била је важан аспект функционисања правних институција.

Улога министара у законодавству у то време:⁹

---

⁹ Ибид.

1.Предлагање закона: Министри су имали право да предлажу законске измене и нове законе. Ово је значило да су били одговорни за разработу и предлагање законских решења која су сматрала за корисна и потребна.

2.Извршавање закона: Када су закони усвојени, министри су били одговорни за њихову имплементацију и извршавање. Ово укључује примену закона и надгледање њихове примене у пракси.

3.Сарадња са парламентом: Министри су сарадњивали са народним представништвима (парламентом) у процесу законодавства. Предлагали су законске измене парламенту, који би их разматрао и, ако би се већина чланова сагласила, усвајао их.

4.Израда и имплементација политика: Министри су такође били одговорни за израду и имплементацију политика у својим ресорима. Ове политике могу укључивати различите аспекте друштвеног и економског живота, и често су захтевале правне регулације у виду закона.

5.Вето на законе: Први краљ Србије из династије Обреновић имао је право вето на законе, што значи да је могао одлучити да ли да прихвати или одбаци закон који је усвојен у народном представништву. Овај вето је додавало додатни слој провере и равнотеже у законодавном процесу.

У Краљевини Србији из 1888. године, улога министара у законодавству била је од суштинског значаја за формирање и функционисање правног система. Ови министри, који су били чланови краљеве владе, имали су широке надлежности и обавезе у вези са законодавством и правосуђем.

Ево неких додатних детаља о њиховој улози:¹⁰

1.Израда закона: Министри су били одговорни за разработку закона у својим ресорима. Ово укључивало разматрање потреба и проблема у њиховим областима и предлагање законских решења која би обезбедила правну регулацију. На пример, министар финансија би разрађивао законе о финансијама и буџету, док би министар просвете одговарао за законе о образовању и образовним институцијама.

---

¹⁰ Василије М. Марковић , *"Устав и уставна борба у Србији од 1804. до 1903. године"*, Београд , 1984.

2.Сарадња са парламентом: Министри су сарадњивали са народним представништвима (парламентом) у законодавном процесу. Они би претстављали своје законске предлоге пред парламентом, где би били разматрани и обрађивани. Ова сарадња између извршне и законодавне власти била је од кључног значаја за усвојење закона и регулација који би одражавали потребе и интересе грађана.

3.Имплементација и надгледање: Када би закони били усвојени, министри су били одговорни за њихову имплементацију у пракси. Ово укључује осигуравање да се закони примењују у конкретним случајевима и надгледање њихове примене.

4.Вето на законе: Краљ је имао право вето на законе, што значи да је могао одлучити да ли да прихвати или одбаци закон који је усвојен у парламенту. Ово је било једно од средстава провере и равнотеже између извршне и законодавне власти. Улога министара у законодавству имала је кључну улогу у обликовању правног система и правних регулација у Краљевини Србији. Они су били одговорни за разраду и примену закона у различитим аспектима друштва, укључујући финансије, образовање, правосуђе и друге области. Та сарадња и координација између министара и парламента играла је кључну улогу у обезбеђивању функционалности правног система и усмеравању земље ка развоју и модернизацији.

1.7 Право краља на вето на законе

У Краљевини Србији из Устава из 1888. године, краљ је имао право на вето на законе који су били усвајани у народном представништву (парламенту). Ово право на вето значило је да краљ има могућност да одлучује да ли ће прихватити или одбацити закон који је претходно усвојен од стране парламента.

Вето на законе представљало је један аспект система провере и равнотеже међу различитим гранама власти у Краљевини Србији. Ово омогућава краљу да спречи усвајање закона који је сматрао неприхватљивим или штетним за државу и њене интересе.

Међутим, важно је напоменути да је коришћење вета од стране краља требало да буде обазриво и усклађено са интересима државе и њених грађана. Вето на законе није требало да буде апсолутно право краља, већ је требало да буде усклађено са демократским процесима и процедурама законодавства.

У примену вета на законе било је укључено и парламентарно представништво, где су закони били образложени и разматрани, и могли су бити поново прегледани у случају да је краљ користио своје право на вето. Овај процес би требало да обезбеди равнотежу између монархије и представничке демократије у Краљевини Србији.

Право краља на вето на законе представљало је важан елемент политичког система Краљевине Србије из 1888. године.

Ево неколико кључних тачака и аспеката повезаних са правом краља на вето на законе:¹¹

1. Систем контроле и баланса: Право краља на вето на законе представљало је део система контроле и баланса између извршне и законодавне власти. Иако је парламент био одговоран за доношење закона, краљ је имао ову надзорну улогу како би се обезбедила заштита државних и краљевских интереса.

2. Разлози за вето: Краљ је могао користити своје право на вето из различитих разлога. То укључује бригу о устваности и законитости закона, заштиту државних и националних интереса, као и превенцију доношења закона који би могли бити штетни за државу.

3. Интеракција са парламентом: Вето краља на законе није било апсолутно. Након што би краљ ставио вето на закон, закон би се враћао парламенту (народном представништву) на поновно разматрање. Ово је омогућавало парламенту да поновно размисли закон и, ако жели, направи измене како би га усвојио упркос вету краља.

4. Демократски аспекти: Иако је краљ имао право на вето, то није значило да је његова воља апсолутна. Парламент је и даље имао кључну улогу у законодавном процесу,

---

¹¹ Милан Гулић, "Србија између устава и политике: Правно-политички односи у Србији од 1804. до 2004. године", Београд, 2007.

и закони су се доносили на основу парламентарних процедура и гласања. Ово је обезбедило демократски аспект у доношењу закона.

1.8 Примена амандмана на Устав

У Краљевини Србији из 1888. године, примена амандмана на Устав била је важан аспект правног система. Амандмани су представљали промене и допуне у Уставу, које су могле бити уведене након усвајања од стране народног представништва (парламента).

Ево неких аспеката повезаних са применом амандмана на Устав:¹²

1.Предлагање амандмана: Амандмани на Устав могли су бити предложени од стране различитих актера, укључујући чланове парламента, владу или друге органе власти. Обично су амандмани предлагани како би се усагласили Устав са новим потребама и изазовима у друштву.

2.Разматрање и гласање: Предложени амандмани би се разматрали и гласали у парламенту.

Парламентарни процес би обухватао дебате, анализу и размислења о предложеним изменама. Да би амандмани постали део Устава, морали би бити усвојени већином гласова присутних чланова парламента.

3.Усвојени амандмани: Након усвајања амандмана у парламенту, они би постали саставни део Устава Краљевине Србије. То би значило да су нове правне норме и промене у Уставу ступиле на снагу и морале су бити поштоване и примењиване као и све остале одредбе Устава.

4.Примена и интерпретација: Као и остале одредбе Устава, амандмани би се примењивали у пракси. Органи власти и правосудни органи би их користили као основу за доношење одлука и решавање правних питања. Интерпретација амандмана би се вршила у складу са правним стандардима и процедурама.

---

¹² Владимир Цветковић-Марковић, "Устави и уставно право Краљевине Србије", Београд, 2011.

Примена амандмана на Устав представљала је механизам за адаптацију и развој правног система у складу са променама и потребама друштва и државе. Овај процес био је од суштинског значаја за функционисање и развој Краљевине Србије.

1.9 Независност правосудних органа

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, постојала је одредба која се односила на независност правосудних органа. Независност правосуда има велики значај у једном правном систему јер обезбеђује да судије и правосудни органи могу независно и неприступачно да врше своје функције без спољних притисака или утицаја.

Ево како је ова одредба изгледала:¹³

Правосудни органи су независни: Ова одредба из Устава наглашавала је независност правосудних органа. Ово значило је да су судије и судијски органи имали право да доносе независне и неприступачне судске одлуке без притисака или утицаја извршне власти или других органа.

Независност правосуда је кључни аспект функционисања правне државе. Она обезбеђује да сви грађани имају право на праведно суђење и да судски органи могу да донесу оправдане одлуке на основу закона и доказа, а не на основу политичких или других интереса. Ова одредба је служила заштити права и слобода грађана и допринела је интегритету правосудног система у Краљевини Србији.

Независност правосудних органа има кључну улогу у обезбеђивању функционалности и интегритета правног система у свакој држави. У контексту Краљевине Србије из 1888. године, независност правосуда била је од суштинског значаја због следећих аспеката:

1. Заштита права : Независни правосудни органи осигуравали су да судије могу да донесу праведне и неприступачне одлуке које штите права и слободе грађана. Овај аспект

---

¹³ Владимир Цветковић-Марковић, "Устави и уставно право Краљевине Србије", Београд, 2011.

био је од суштинског значаја за одржавање правне сигурности и спречавање злоупотреба власти.

2.Судство као контролна инстанција: Независни судијски органи могли су да служе као контролна инстанција над акцијама извршне власти. Ова контролна улога је спречавала злоупотребе и ограничавала моћ извршне власти.

3.Правда и праведност: Независност правосуда осигурала је да судије могу да доносе одлуке на основу закона и доказа, а не под утицајем политике или интереса. Ово је допринело изградњи поверења у правосудни систем и осигурало правду и праведност за све грађане.

4.Међународно признавање: Независност правосуда била је важан аспект за међународно признавање државе. Међународни партнери и дипломатски односи могли су бити угрожени ако би постојали индикатори да правосудни систем није независан и неприступачан.

1.10 Улога закона у финансијској политици

Улога закона у финансијској политици је изузетно значајна и има широк спектар аспеката.

Закони у финансијској политици служе за регулисање финансијских активности и односа у држави, обезбеђујући стабилност и одговорно управљање финансијским средствима и ресурсима.

Ево неких од кључних улога закона у финансијској политици:

1.Усмеравање публичних финансија: Закони о буџету и финансијама државе усмеравају како ће се прикупљати и трошити јавни приходи. Ови закони објављују где ће

се утрошити државни ресурси, укључујући финансирање основних услуга као што су образовање, здравство, безбедност и инфраструктура.

2. Одговорно управљање долговима: Закони регулишу услове и процедуре за прикупљање и управљање државним долгом. Ови закони обезбеђују да се долг користи одговорно и да се спрече неодговарајуће финансијске активности које би могле довести до прекомерног дугова.

3. Подстицање инвестиција и развоја: Закони могу обезбедити подстицања и инцентиве за инвестиције и развој у држави. Ово може укључивати повољне опорезивање за предузетнике и компаније које улажу у раст и развој.

4. Спречавање привредног криминала: Закони о финансијама и финансијском надзору играју важну улогу у спречавању и сузбијању финансијског криминала, укључујући прање новца и корупцију.

5. Заштита права и интереса грађана: Финансијски закони такође обезбеђују заштиту права и интереса грађана у области финансија. Они уређују услове банкарских и финансијских услуга, заштиту потрошача, и правила за обезбеђивање сигурности финансијских трансакција.

6. Фискална политика: Закони играју кључну улогу у доношењу и имплементацији фискалне политике. Они одређују ниво опорезивања, облике опорезивања, и услове за обезбеђивање фискалне стабилности.

7. Добро управљање и транспарентност: Закони обезбеђују принципе доброг управљања и транспарентности у управљању финансијама. Они стварају механизме за надзор, одговорност и прозачност у управљању финансијским средствима.

Закони играју кључну улогу у формирању и управљању финансијском политиком државе. Они омогућавају равнотежу између интереса различитих сегмената друштва, обезбеђују одговорно управљање финансијским средствима и подстичу економски раст и развој.

1.11 Промена устава и и рок за промену устава

Устав Краљевине Србије из 1888. године, који је био на снази током тог периода, имао је своје одређене процедуре и рокове за промену Устава. Промена Устава била је озбиљна процедура која је изискивала одређене услове и процедуралне кораке.

Ево како се то обично одвијало:¹⁴

1.Предлог измена устава: Промена Устава би обично почињала предлогом или иницијативом за измену. Ову иницијативу би могли да поднесу различити актери, као што су парламентарци, владине институције или грађани.

2.Разматрање и дебата: Предложене измене би затим биле разматране у парламенту или на неким другим одговарајућим органима. Ова фаза би обично укључивала детаљну дебату и образложења у вези са предложеним изменама.

3.Гласање и одобрење: Предлог измена би биле подложне гласању у парламенту или на референдуму. Рокови за гласање и одобрење били би одређени законским нормама које су регулисале процес промене Устава.

4.Примена измена: Ако би измене биле одобрене, устале би се примењивале у складу са одређеним роковима. Ови рокови би зависили од самог Устава и законских одредби које су регулисале овај процес.

5.Прелазни рокови (по потреби): У случају значајних измена Устава, могли би бити уведени и прелазни рокови који би омогућили постепено прелажење са старог на нови Устав. Ови рокови би служили за избегавање правних несигурности и обезбеђивање гладког прелаза.

---

¹⁴ Милан Гулић, "Србија између устава и политике: Правно-политички односи у Србији од 1804. до 2004. године", Београд, 2007.

2. ПРАВО НА СЛОБОДУ ЛИЧНОСТИ

Устав Краљевине Србије из 1888. године поставио је темеље заштите права на слободу личности. Ово право, које се односи на основна људска права и слободе појединца, има кључан значај у сваком уставном документу, јер гарантује основно достојанство и интегритет сваког грађанина.

Ево како је право на слободу личности дефинисано и заштићено у Уставу из 1888. године:¹⁵

1.Забрана батинања и мучења: Устав из 1888. године експлицитно је забрањивао батинање и мучење. Ова одредба била је од суштинског значаја у контексту тог времена, када су физички злостављање и насиље над појединцима били присутни. Увођењем ове забране, устав је поставио јасну границу и заштиту од злоупотребе државне моћи.

2.Заштита живота: Право на слободу личности подразумевало је и заштиту живота сваког грађанина. То значи да нико није могао бити лишен живота без одговарајућег законитог поступка. Ова одредба гарантовала је основно право на живот, које је темељно људско право.

3.Слобода тела и духа: Осим физичке заштите, Устав је штитио и слободу ума и тела. То значи да су грађани имали право на слободу мишљења, вероисповести и изражавања, без страха од репресије. Ова одредба допринела је развоју слободе говора и мишљења у друштву.

Право на слободу личности у Уставу из 1888. године поставило је основне стандарде заштите људских права и слобода. Ова права нису била само формално присутна, већ су имала и практичну вредност, штитећи грађане од произвољног поступања власти и злостављања. Ово је био важан корак у успостављању правне државе и гарантовању достојанства сваког појединца у Краљевини Србији тог времена.

Право на слободу личности у Уставу Краљевине Србије из 1888. године:¹⁶

---

¹⁵ <https://www.scribd.com/document/51493732/Ustav-Kraljevine-Srbije-1888#>

¹⁶ Ибид.

Заштита приватности: Иако Устав из 1888. године није експлицитно помињао право на приватност као што то чине савремени уставни, његове одредбе о слободи личности често су се тумачиле као заштита приватности грађана.

То је значило да нико није смео неовлашћено продирати у лични и породични живот грађана, чиме се осигуравао интегритет и приватност појединца.

1. Право на достојанство: Право на слободу личности такође је подразумевало и право на људско достојанство. Овај концепт осигуравао је да ниједан грађанин не буде понижен, омаловажен или дискриминисан на основу својих личних карактеристика, уверења или порекла.

2. Ограничења у интересу јавности: Иако је Устав гарантовао слободу личности, исто тако је омогућавао ограничења у случајевима када је то било неопходно у интересу јавности и безбедности државе. Ограничења су морала бити законита и пропорционална, а примењивана су уз поштовање темељних права грађана.

3. Наслеђе и утицај на савремене уставе: Иако је Устав из 1888. године имао своје специфичности у оквиру тог историјског периода, његове одредбе о слободи личности и људским правима оставиле су дубок и трајан утицај на уставну традицију Србије. Каснији уставни закони у земљи развијали су и унапређивали ова права, градећи на основама постављеним у овом историјском документу.

Устав Краљевине Србије из 1888. године имао је значајан утицај на јавно мњење и политичке токове тог времена.

Ево неколико кључних аспеката тог утицаја: ¹⁷

1. Стварање политичке стабилности: Устав из 1888. године успоставио је јасне институционалне механизме и правила игре у политици.

Ово је допринело смањењу политичке нестабилности и сукоба у земљи, стварајући атмосферу веће политичке стабилности.

---

¹⁷ Владимир Цветковић-Марковић, *"Устави и уставно право Краљевине Србије"*, Београд, 2011.

2. Подршка либералном покрету: Устав из 1888. године одражавао је либералне принципе и вредности, укључујући слободу мишљења и изражавања. То је оснажило либералне политичке покрете тог времена и подржало њихове напоре за већом демократијом и грађанским правима.

3. Допринос модернизацији: Устав је омогућио модернизацију политичког система и друштва у Србији. Увођењем ограничене монархије и уставних принципа, овај документ је допринео усклађивању Србије са савременим европским друштвима.

4. Поларизација и опозиција: Иако је Устав био значајан корак ка демократији, изазвао је и поларизацију у друштву. Постојала је опозиција која је сматрала да устав не иде довољно далеко у заштити грађанских права и да монархија и даље има превелику моћ.

5. Одржавање традиције: Устав из 1888. године наследио је и преносио одређене елементе из претходних устава, чиме је очувао континуитет у уставној традицији Србије. Ово је допринело очувању институционалних вредности и стабилности.

6. Утицај на касније уставе: Утицај Устава из 1888. године осећа се у каснијим уставима Србије. Његове одредбе о грађанским слободама и правима постале су темељ за касније уставне реформе.

У целини, Устав из 1888. године није само успоставио уставни оквир за Краљевину Србију тог времена, већ је и обликовао политичке процесе, подстакао друштвене промене и оставио дубок и трајан утицај на развој Србије као модерног уставног друштва.

2.1 Заштита основних људских права у уставу Краљевине Србије из 1888. године

Устав Краљевине Србије из 1888. године представљао је значајан корак у заштити и гарантовању основних људских права грађана. Иако је био прожет специфичностима тог историјског периода, овај устав је поставио основе заштите тих права и оставио трајан утицај на развој људских права у Србији.

Ево детаљног прегледа како је Устав из 1888. године штитио основна људска права:

1.Право на живот и физички интегритет: Устав је гарантовао право на живот, што је основно људско право. То значи да нико није смео бити лишен живота без одговарајућег законитог поступка. Такође, Устав је забрањивао батинање и мучење, чиме се штитио физички интегритет грађана.

2.Право на слободу личности: Као део општег права на слободу личности, Устав је штитио грађане од неовлашћеног притварања или задржавања. Ово је осигуравало да нико не буде лишен слободе без правног основа и поступка.

3.Слобода мишљења и изражавања: Устав је гарантовао слободу мишљења, вероисповести и изражавања. Грађани су имали право на слободно изражавање својих политичких, верских и других уверења без страха од репресије. Ова одредба је поставила темеље за слободу медија и политичког дискурса.

4.Право на својину: Устав је признавао право на својину и заштиту имовине грађана. Ово право омогућавало је грађанима да стичу, поседују, користе и располажу својом имовином у складу са законима.

5.Право на правично суђење: Устав је укључивао одредбе које гарантују право на правично суђење. То значи да су грађани имали право на фер и непристрасно суђење пред независним судством.

6.Забрана дискриминације: Устав је забрањивао дискриминацију на основу различитих критеријума, укључујући пол, веру, националност и друге особине. Ово је штитило грађане од неправедног третмана и омогућавало једнакост пред законом.

7.Ограничења у интересу јавности: Иако је Устав гарантовао људска права, такође је омогућавао ограничења у случајевима када је то било неопходно у интересу јавности и безбедности државе. Ограничења су морала бити законита и пропорционална, уз поштовање темељних права грађана.

8.Заштита основних људских права у Уставу из 1888. године поставила је стандарде заштите људских права у Србији тог времена. Ова права нису била само формална, већ су имала практичну вредност, штитећи грађане од произвољног поступања власти и злостављања. Тиме је овај устав допринео развоју правне државе и демократије у Србији.

Сарадња са међународним стандардима: Устав из 1888. године није само штитио људска права на националном нивоу, већ је и потврђивао опредељење Краљевине Србије за поштовање међународних стандарда људских права. Ово је било од суштинског значаја за углед Србије у међународној заједници и њену позицију у преговорима и дипломатији са другим државама.

---

¹⁸ Василије М. Марковић, *"Устав и уставна борба у Србији од 1804. до 1903. године"*, Београд, 1984.

Улога устава у јачању цивилног друштва: Устав из 1888. године пружио је подршку развоју цивилног друштва у Србији. Отворено изражавање мишљења и слобода изражавања омогућили су грађанима да се организују и изразе своје ставове и интересе, чиме се ојачала политичка партиципација и активизам.

Учесталост измене устава: Иако је Устав из 1888. године био значајан корак ка заштити људских права и политичкој стабилности, важно је напоменути да је у Србији током 19. века било честих промена устава. То је указивало на динамичку природу политичког окружења тог времена и потребу за прилагођавањем устава новим политичким околностима.

Наслеђе устава из 1888. године: Утицај Устава из 1888. године на развој уставних норми у Србији осећао се и након његовог укидања. Ово наслеђе било је видљиво у каснијим уставним реформама и документима, који су често задржавали кључне принципе заштите људских права и грађанских слобода.

Устав Краљевине Србије из 1888. године оставио је дубок и трајан утицај на заштиту људских права у Србији и развој демократије. Његове одредбе о основним људским правима, слободама и правди пред законом поставиле су темеље заштите грађана од произвољне власти и злоупотребе моћи. Ово наслеђе и допринос Устава из 1888. године остају значајни у савременом друштву Србије, подсећајући на важност поштовања и промоције људских права.

2.2 Забрана батинања и мучења у уставу Краљевине Србије из 1888. године

Устав Краљевине Србије из 1888. године укључивао је клаузулу која је забрањивала батинање и мучење, представљајући важан корак у заштити људских права и достојанства грађана. Ова одредба имала је велики значај у контексту тог времена и поставила је основу заштите од физичког злостављања.

Ево детаљнијег разматрања ове клаузуле:¹⁹

1. Заштита људског достојанства: Забрана батинања и мучења у Уставу из 1888. године била је усмерена на заштиту људског достојанства сваког грађанина. Ова забрана

---

¹⁹ Милан Гулић, "Србија између устава и политике: Правно-политички односи у Србији од 1804. до 2004. године", Београд, 2007.

истицала је важност третирања свих људи са поштовањем и интегритетом, без обзира на њихов друштвени статус или политичка уверења.

2. Превенција злоупотреба власти: Ова одредба имала је посебан значај у контексту политичке и социјалне нестабилности тог времена. Устав из 1888. године донесен је након политичких сукоба и несигурности, што је резултирало потребом да се спречи злоупотреба власти и бруталност у обрачуна са политичким противницима.

3. Усмереност ка модернизацији: Укључивање забране батинања и мучења у уставну одредбу такође је указивало на тежњу Краљевине Србије ка модернизацији и прилагођавању европским стандардима. Ово је било важно за углед Србије у међународној заједници и њену интеграцију у међународне организације.

4. Правна осветљавања злоупотреба: Осим што је забрањивала злоупотребу моћи и насиље, ова одредба је наглашавала потребу за правном осветљавањем било каквих таквих аката. То је значило да су одговорни за батинање и мучење могли бити процесуирани пред судом, чиме је постављен темељ за владавину права и правичност.

5. Допринос модерном концепту људских права: Забрана батинања и мучења у Уставу из 1888. године део је ширег концепта људских права који се развијао у то време.

Иако је био део сложенијег устава, овај чланак допринео је развоју принципа који су касније постали саставни део међународних уговора и конвенција о људским правима.

6. Утврђивање јасних граница за државну моћ: Клаузула која забрањује батинање и мучење играла је кључну улогу у дефинисању граница државне моћи. Ова одредба је наглашавала да ни државни органи ни појединци не смеју користити насиље као средство за постизање својих циљева. Тиме је поставила основу за ограничење моћи и употребу силе у друштву, што је кључна карактеристика демократског друштва.

7. Промоција цивилизованих вредности: Укључивање забране батинања и мучења у уставни текст такође је промовисало цивилизоване вредности и норме у друштву. Ово је било посебно важно у периоду када су многе земље транзитирале из феудалних структура у модерна друштва. Увођење овакве забране означило је да Краљевина Србија тежи да се придружи модерним европским друштвима која су поштивала основна људска права и достојанство.

8.Превентивна мера против злоупотреба: Забрана батинања и мучења није само штитила грађане од постојећих злоупотреба, већ је такође деловала као превентивна мера. Познато је да су законске одредбе које забрањују злостављање служиле као средство застрашивања појединаца од стране власти. Присуство ове клаузуле у уставу могло је деловати као одвраћање од злоупотреба моћи и насиља над грађанима.

Утицај на развој међународног права о људским правима: Забрана батинања и мучења у Уставу из 1888. године, иако локалног карактера, допринела је ширењу идеје о забрани мучења и злостављања на глобалном нивоу. Ови принципи касније су се развили у међународном праву о људским правима и постали саставни део многих међународних конвенција, укључујући Конвенцију Уједињених нација против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступака или кажњавања.

Забрана батинања и мучења у Уставу Краљевине Србије из 1888. године била је више од правне норме; представљала је морални императив и посвећеност основним људским правима и достојанству свих грађана. Њено наслеђе остаје важно у модерном друштву, подсећајући нас на потребу да се штите и промовишу темељне вредности људских права.

2.3 Право на имовину

Право на имовину је основно људско право које је било заштићено и признато у Уставу Краљевине Србије из 1888. године. Ова одредба поставила је темеље заштите приватног власништва и имовине грађана.

Ево како је право на имовину било дефинисано и штито у овом уставу: ²⁰

1.Право на стицање и располагање имовином: Устав из 1888. године признавао је право сваког грађанина да стиче, поседује, користи и располже својом имовином у складу

---

²⁰ Чедомиљ Мијатовић, *"Српски устав и владе: Приказ развитка политичких прилика у Србији од 1835 до 1903 године"*, Београд, 1991.

са законима. Ова одредба осигуравала је основну слободу појединца да управља својом имовином према сопственим потребама и интересима.

2.Заштита од одузимања без адекватне надокнаде: Устав је такође захтевао да ниједан грађанин не сме бити лишен своје имовине без адекватне надокнаде. Ова одредба штитила је грађане од произвољног одузимања имовине од стране државе или других појединаца без правичног обештећења.

3.Забрана конфискације без закона: Устав је истицао да конфискација имовине може бити извршена само на основу закона. Ово је осигуравало да поступци конфискације буду транспарентни и правно основани, спречавајући злоупотребу моћи.

4.Право на наслеђивање: Устав из 1888. године такође је признавао право на наслеђивање имовине. Ово је значило да грађани могу оставити своју имовину наследницима и да ће то право бити заштићено законом.

5.Заштита од незаконитог управљања имовином: Устав је такође штитио грађане од незаконитог управљања њиховом имовином, укључујући неовлашћено присвајање или употребу имовине других особа.

Право на имовину, као гарантовано уставно право у Краљевини Србији из 1888. године, имало је шире друштвене и економске импликације које су оставиле трајан утицај на развој земље.

Ово право омогућавало је грађанима да стварају, чувају и користе своју имовину у складу са својим потребама и интересима.У погледу економске перспективе, заштита права на имовину била је кључна за стварање повољног пословног окружења. Инвеститори и предузетници имали су већу сигурност и мотивацију да улажу и развијају пословне пројекте када су знали да ће њихова имовина бити заштићена и да неће бити произвољно одузimana. Ово је допринело развоју различитих привредних сектора и раста економије Краљевине Србије.

Тakoђе, право на имовину подржавало је и индивидуалну слободу и самоодређење грађана. Власници имовине имали су право да доносе одлуке о својој имовини, да је користе према својим жељама, да је наслеђују и преносе на будуће генерације. Ова

слобода допринела је већем осећају аутономије и одговорности појединаца према сопственој имовини.

У савременим друштвима, право на имовину и даље игра кључну улогу у економском развоју и индивидуалним слободама. Очување овог права уз поштовање права других и јавних интереса представља изазов за законодавце и власти широм света. У многим земљама, укључујући Србију, право на имовину остаје важан део правног оквира који подржава економски раст и људска права.

2.4 Право на својину и њена заштита

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, право на својину није експлицитно дефинисано као посебно уставно право, али су неке одредбе у овом уставу директно и индиректно утицале на заштиту власничких права и имовине грађана.

Ево како су неки делови овог устава допринели заштити права на својину:²¹

1.Заштита имовине: Устав из 1888. године постављао је основне принципе власничких права и обавезу власти да штите имовину грађана. Неки чланци наглашавали су правду и једнакост пред законом, што је неизравно подржавало заштиту власничких права.

2.Забрана конфискације без закона: Овај устав забрањивао је конфискацију имовине без законских основа, чиме се штитила имовина грађана од произвољног одузимања.

3.Законодавна ограничења: Иако није детаљно дефинисао права на својину, Устав Краљевине Србије из 1888. године дао је законодавцима овлашћења да доносе законе који регулишу питања имовине, наслеђивања и других власничких права.

Важно је напоменути да је Устав из 1888. године био производ свог времена и да се друштвени и правни оквири развијају током времена. Стога су каснији уставни и закони у Србији детаљније регулисали право на својину и пружили јаснију и свеобухватнију

---

²¹ <https://www.scribd.com/document/51493732/Ustav-Kraljevine-Srbije-1888#>

заштиту власничких права грађана. Ови каснији уставни закони признају право на својину као основно право и прописују детаљне процедуре и механизме заштите власничких права грађана, у складу са модерним стандардима људских права и владавине права.

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, иако право на својину није било експлицитно дефинисано као посебно уставно право, постојали су одређени кључни принципи и одредбе које су утицале на заштиту власничких права и имовине грађана тог времена.

Важно је напоменути да је Устав из 1888. године представљао корак напред у успостављању правног оквира у Србији, али је био ограничен у поређењу са савременим уставима који детаљно регулишу право на својину. Током времена, Србија је развијала своје уставне и законодавне инструменте како би пружила јаснију и свеобухватнију заштиту власничких права грађана.

Кроз еволуцију правног система, укључујући касније уставе и законе, право на својину постало је више од имплицитног права. Данас, у савременим друштвима, ово право је детаљно дефинисано и заштићено, пружајући грађанима потпуну сигурност и аутономију у вези са њиховом имовином. Очување овог права остаје кључно за владавину права и друштвену стабилност.

2.5 Право на слободу мишљења и изражавања

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, право на слободу мишљења и изражавања није било експлицитно дефинисано као самостално уставно право, али је било имплицитно обухваћено неким одредбама овог устава. У то време, уставна права и слободе нису била тако детаљно разрађена као у модерним уставима, али је постојао одређени оквир који је омогућавао изражавање политичких и друштвених ставова.

Ево неколико кључних аспеката који су допринели слободи мишљења и изражавања у том уставу:²²

---

²² Владимир Цветковић-Марковић, *"Устави и уставно право Краљевине Србије"*, Београд, 2011.

1. Принципи правичности и равноправности: У Уставу из 1888. године истицала се идеја правичности и једнакости пред законом. Ови принципи су посредно подржавали слободу мишљења и изражавања, јер су гарантовали да грађани имају право да буду третирани равноправно без обзира на своје политичке или друштвене ставове.

2. Слободно удруживање: Устав је признавао право грађана на слободно удруживање. Ово је отварало простор за политичке организације и групе које су се могле користити како би изражавале своје политичке ставове и интересе.

3. Законодавна овлашћења: Устав је давао законодавцима овлашћења да доносе законе који регулишу питања политичког живота, укључујући изражавање политичких ставова. Ово је омогућавало даљу разраду права на слободу мишљења и изражавања путем законодавства.

Важно је напоменути да је политичка ситуација у то време била сложена, и да су слобода мишљења и изражавања, као и друга политичка права, била подложна променама и ограничењима у зависности од политичких околности. У каснијим уставима и законима, посебно у модерним уставима, слобода мишљења и изражавања је детаљније регулисана и заштићена. Данас, ова права су основна људска права и не само да су законски регулисана већ се и широко промовишу и признају као кључне компоненте демократије и слободног друштва.

1. Цензура и ограничења: У том времену, иако није било изричите слободе мишљења и изражавања, постојала су ограничења у вези са ширењем одређених политичких и друштвених идеја. Власти су имале право да примењују цензуру и ограничавају ширење неких ставова.

2. Политика и друштвене промене: Период из 19. века био је обележен политичким променама и борбом за аутономију. Устав из 1888. године успоставио је политички оквир за Краљевину Србију у то време, али су политичке слободе биле ограничене у поређењу са савременим стандардима.

Недостатак јавних медија: У то време није постојао развијен систем јавних медија или слободног новинарства као што га данас познајемо. Информације су се преносиле претежно путем штампе и других ограничених средстава.

2.6 Одговорност пред законом

У Уставу Краљевине Србије из 1888. године, принцип одговорности пред законом био је присутан и препознат као основни принцип владавине права, иако није био детаљно разрађен као у савременим уставима. Ево неколико кључних аспеката који се тичу одговорности пред законом у том уставу:²³

1.Једнакост пред законом: Устав из 1888. године истицао је принцип једнакости пред законом, што значи да су сви грађани Краљевине Србије требали бити подложни истим законима и правилима без обзира на свој друштвени статус или политичке везе. Ово је постављало основу за одговорност пред законом за све грађане.

2.Право на правично суђење: Устав је гарантовао право на правично суђење, што је кључна компонента одговорности пред законом. Ово право омогућава грађанима да буду суђени пред непристрасним судом и да имају приступ правичном поступку.

3.Недостатак произвољних одлука: Устав је забрањивао доношење одлука или пресуда без законског основа. Ово је значило да власти нису смеле деловати произвољно или без правне основе, чиме се осигуравала одговорност у вршењу власти.

4.Законодавна овлашћења: Устав је давао законодавцима овлашћења да доносе законе који регулишу питања кривичног права и правосуђа. Ово је допринело стварању правног оквира за примену закона и одговорност пред законом.

У контексту одговорности пред законом у Уставу Краљевине Србије из 1888. године, важно је напоменути да је овај устав био производ свог времена и политичког окружења тог периода. Иако су се постављали темељи за одговорност пред законом, постојећи правни оквир није био тако развијен као у модерним уставима.

У то време, судски систем и правосуђе нису били тако институционализовани као данас, а приступ правди и правичним судским поступцима био је ограничен. Грађани су се суочавали са бројним изазовима у остваривању својих права пред правосудним органима.

---

²³ <https://www.scribd.com/document/51493732/Ustav-Kraljevine-Srbije-1888#>

Такође, власти су имале значајан утицај на правосуђе, што је могло довести до недовољне независности судова. Ово је представљало изазов у осигуравању потпуне и доследне примене закона.

Важно је напоменути да су каснији уставни и законски акти у Србији развијали и унапређивали правосудни систем како би се обезбедила већа одговорност пред законом и правичност у поступцима. Модерни правосудни систем у Србији успоставља строге стандарде за фер суђење, непристрасност судова и правично поступање према свим грађанима. Овај развој у правосудном систему од тада до данас представља напредак у осигуравању

ЗАКЉУЧАК

Устав Краљевине Србије из 1888. године представљао је значајан корак у политичком развоју тог времена, успостављајући основе уставне структуре и основних права за српске грађане. Кључни закључак у вези са уставним правима српских грађана у овом уставу је да су постављени темељи за правну и политичку структуру, али су права била ограничена и нису била тако детаљно разрађена као у модерним уставима.

Устав из 1888. године истицао је принципе једнакости пред законом, права на правично суђење, забрану произвољних одлука и законодавна овлашћења као основне компоненте владавине права. Међутим, политичка ситуација тог периода била је сложена, а права грађана била су ограничена.

Кроз време, Србија је развијала своје уставе и законе како би детаљније и свеобухватније регулисала права грађана, укључујући слободу говора, изражавања, права на својину и друге основне слободе и права. У модерним уставима и законима Србије, ова права су детаљније дефинисана и широко призната као основна људска права. Устав из 1888. године поставио је темеље за развој уставне и правне структуре у Србији, али је важно схватити да су се та права током времена развијала и унапређивала како би се боље одговорило потребама и вредностима модерног друштва.

Кроз наредне деценије и векове, права грађана у Србији су еволуирала и постала су централна тачка развоја друштва и политичке културе. У периодима политичких промена, као што су Први и Други балкански ратови, Први светски рат и стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (касније познате као Краљевина Југославија), права су се мијењала и прилагођавала новим околностима.

Након Другог светског рата, социјалистичка Југославија успоставила је другачији политички и правни оквир у којем су наглашаване социјалне и економске слободе, али су политичке слободе биле ограничене. Међутим, пад социјализма и распада Југославије деведесетих година 20. века довели су до поновног успостављања демократије и јачања владавине права у Србији.

У савременом времену, Србија има устав и законе који чврсто штите основна људска права и слободе, укључујући слободу говора, мишљења, изражавања, права на својину и многа друга. Ова права и слободе осигуравају се како би се грађанима омогућило да слободно изражавају своје ставове, уживају у својој имовини и буду третирани по закону.

Устав из 1888. године представља важну тачку у историјском развоју уставних права српских грађана, постављајући темеље за даљи развој правне и политичке структуре у Србији. Кроз векове, ова права су се развијала, прилагођавала и унапређивала како би боље одговарала потребама и вредностима савременог друштва.

ЛИТЕРАТУРА

1. <https://www.scribd.com/document/51493732/Ustav-Kraljevine-Srbije-1888#>
2. Владимир Цветковић-Марковић, *"Устави и уставно право Краљевине Србије"*, Београд, 2011.
3. Василије М. Марковић, *"Устав и уставна борба у Србији од 1804. до 1903. године"*, Београд, 1984.
4. Милан Гулић, *"Србија између устава и политике: Правно-политички односи у Србији од 1804. до 2004. године"*, Београд, 2007.
5. Чедомиљ Мијатовић, *"Српски устави и владе: Приказ развитка политичких прилика у Србији од 1835 до 1903 године"*, Београд, 1991.
6. Дејан Ђокић, *"The Making of Modern Serbia: The Intellectual and Political History of Nineteenth-Century Serbia"*, Purdue University Press, 2000.
7. М. Е. Durham, *"A History of the Balkans: A Regional Overview from the Palaeolithic to the Present"*, Bloomsbury Academic, 1994.
8. Дејан Медаковић, *"Serbia's Historical Heritage"*, Прометеј, 1994.
9. Сабрина П. Рамет, *"Serbia and the Serbs in World War Two"*, Palgrave Macmillan, 2011.
10. John K. Cox, *"The History of Serbia"*, Purdue University Press, 2002.

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

Устав Краљевине Србије из 1888. године представљао је значајан корак у тадашњем политичком развоју, успостављајући темеље уставне структуре и основна права грађана Србије. Кључни закључак у вези са уставним права грађана Србије у овом уставу је да су основе за правно и политичко структуре су биле постављене, али су права била ограничена и нису била тако детаљна као у модерним уставима. Устав из 1888. године садржао је неколико кључних одредби које су утицале уставна права грађана. Гарантовао је личну слободу, право на имовину и слободе мишљења и изражавања, што је представљало искорак у заштити основних људских права. Такође је успоставио систем ограничене монархије, са јасним одвајањем од овлашћења између монарха, владе и Народне скупштине. Устав од Краљевина Србија из 1888. године има дубок значај јер је обезбедила стабилну оквира за политички развој Србије и унапређење уставне права грађана у то време. У контексту политичких и друштвених турбуленција овај устав представљао важан корак ка модернизацији и демократизацији земље, и оставио је дубок траг на уставни развој Србије. Овај устав не само променио политичку структуру Србије, али и поставио темеље за политичку стабилност. Кроз јасно дефинисање институционалне улоге и права грађана омогућила је мир пренос власти и демократски процес. Србија је временом развила своје уставе и законима којима ће се детаљније и свеобухватније регулисати права грађана, укључујући слободу говор, изражавања, имовинска права и друге основне слободе и права. У модерним уставима и законима Србије, ова права су детаљније дефинисана и широко призната као основна људска права. Србија у модерном времену има устав и законе који строго штите основна људска права и слободе, укључујући слободу говора, мишљења, изражавања, имовине права и многе друге. Ова права и слободе се обезбеђују како би се грађанима омогућило слободно изражавају своје ставове, уживају своју имовину и поступају у складу са законом 1888. године постављени су темељи за развој уставно-правног устројства Србије, али је важно разумети да су се та права развијала и унапређивала време како би што боље одговорило на потребе и вредности савременог друштва.

Кључне речи: Садржај устава из 1888. године, Устав, Људска права.

SUMMARY AND KEY WORDS

CONTENT OF THE CONSTITUTIONS FROM 1888.YEARS

The Constitution of the Kingdom of Serbia from 1888.years represented a significant step in the political development of that time, establishing the foundations of the constitutional structure and basic rights for Serbian citizens. The key conclusion regarding the constitutional rights of Serbian citizens in this constitution is that the foundations for the legal and political structure were laid, but the rights were limited and were not as detailed as in modern constitutions.The Constitution of 1888. years contained several key provisions that influenced the constitutional rights of citizens. He guaranteed personal freedom, the right to property and freedom of thought and expression, which represented a step forward in the protection of basic human rights. He also established a system of limited monarchy, with a clear separation of powers between the monarch, the government and the National Assembly.The Constitution of the Kingdom of Serbia from 1888. years has deep significance because it provided a stable framework for the political development of Serbia and the improvement of the constitutional rights of citizens at that time. In the context of political and social turbulence, this constitution represented an important step towards the modernization and democratization of the country, and it left a deep mark on the constitutional development of Serbia.This constitution not only changed the political structure of Serbia, but also laid the foundations for political stability. Through a clear definition of the institutional role and rights of citizens, it enabled the peaceful transfer of power and the democratic process.Over time, Serbia has developed its constitutions and laws to regulate citizens' rights in more detail and comprehensively, including freedom of speech, expression, property rights and other fundamental freedoms and rights. In the modern constitutions and laws of Serbia, these rights are defined in more detail and widely recognized as basic human rights. In modern times, Serbia has a constitution and laws that strictly protect basic human rights and freedoms, including freedom of speech, opinion, expression, property rights and many others. These rights and freedoms are ensured to enable citizens to freely

express their views, enjoy their property and be treated according to the law. The Constitution of 1888. years laid the foundations for the development of the constitutional and legal structure in Serbia, but it is important to understand that these rights were developed and improved over time in order to better respond to the needs and values of modern society.

Keywords: Content of the constitutions from 1888.years, Constitution, Human rights.

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Ивона Михајловић, рођена је у Нишу 09.09.1995. године. Основну школу „Ђегош“ завршила је 2010. године, док је средњу економску школу завршила 2014. године у Нишу. Основне академске студије на Правном факултету у Нишу завршила је 2022. године.

Од 2018. године је запослена у фирми „Think Innovative“, на месту „Office Managera“. Уједно ради као фитнес инструкторка и настоји да промовише здрав начин живота.

Често истиче да је рад на себи једина сигурна инвестиција.

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ

ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА

Име и презиме аутора мастер рада:

Ивона Михајловић

Наслов мастер рада:

Садржина Устава из 1888.године

Ментор:

Проф. Др Александар Ђорђевић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР
РАДА

Изјављујем да мастер рад, под насловом

Садржина Устава из 1888.године

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити у деловима с моје стране пријављиван за одбрану на другим факултетима или универзитетима;
- не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: Ивона Михајловић

У Нишу, _____

Потпис аутора